

ΝΕΑ ΖΩΗ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΑΤΡΑ

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΦΩΤΗΣ ΚΑΖΑΖΗΣ

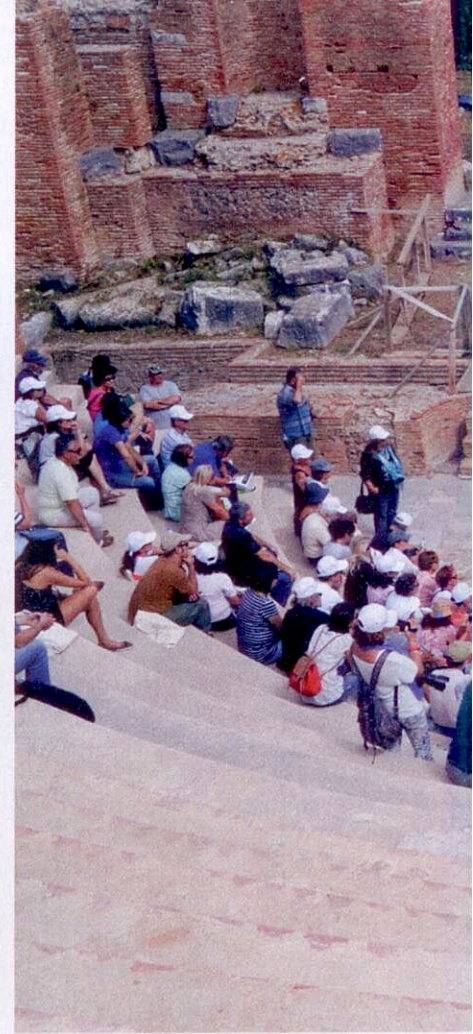
Εκεί όπου ο περιηγητής σήμερα βλέπει ερείπια, οι άνθρωποι του «Διαζώματος» βλέπουν πιθανά χρυσωρυχεία. Ενα οδοιπορικό στην Ηπειρο, μία από τις φτωχότερες περιοχές της Ευρώπης, ανέδειξε την προσπάθειά τους να εντάξουν τα αρχαία θέατρα στο σήμερα και να τα μετατρέψουν σε μοχλούς ανάπτυξης.

Νικόπολη.
Τα λείψανα
της ρωμαϊκής
πόλης και στο βά-
θος το βυζαντινό
τείχος που περιόρι-
σε την έκταση της
αχανούς πόλης.

Γίτανα. Το θέατρο της ελληνοιστικής πόλης στη Θεσπρωτία, κοντά στις όχθες του Καλαμά.

Φ

εύγεις από την Αθήνα για τέσσερις μέρες και γυρνάς άλλος άνθρωπος. Με μυαλό γεμάτο ιδέες και καρδιά φουσκωμένη από ελπίδα επέστρεψα από την Ηπειρο. Συνταξιδιώτης του «Διάζωματος», είχα περιηγηθεί τέσσερις αρχαιολογικούς χώρους και με εντυπώσεις νωπές και εικόνες συναρπαστικές έπλαθα ήδη με τη φαντασία μου την Ελλάδα του αύριο.

Το «Διάζωμα» είναι κοινωνικό φαινόμενο. Πρέπει να το ζήσει κανείς για να καταλάβει. Είναι μια ατμομηχανή ιδεών με πολιορκητικό κρύο τα αρχαία θέατρα σε όλη την Ελλάδα. Συσπειρώνει εμπνευσμένους Έλληνες από όλα τα επαγγέλματα και, δημιουργώντας μια αυτόνομη κοινωνία πολιτών, κινεί γρανάζια ανάπτυξης. Εμπνευστής και οδηγός του ο Σταύρος Μπένος, με

το know how της διοίκησης και με τη στόφα ενός όχι συνηθισμένου ανθρώπου. Προτείνει κάτι απλό όσο και εμπνευσμένο: ένα νέο προϊόν πολιτιστικού τουρισμού που φέρνει μπροστά και ενώνει σε μία «ταυτότητα» οικονομίας τον ανθό της Ελλάδας.

Έτσι, λοιπόν, στην Ηπειρο, ένα λεφούσι άνθρωποι, που γέμιζαν έξι πούλμαν, αφεθήκαμε σαν μαθητούδια να ανακαλύψουμε ξανά την πατρίδα μας. Αχόρταγα ρουφούσα εικόνες και άκουγα πληροφορίες, και με δέος σκεφτόμουν τι ωραία που είναι η Ελλάδα μας. Αναπόφευκτα ένιωθα συγκίνηση καθώς το πούλμαν μάς οδηγούσε μέσα από το σώμα της Πρέβεζας, της Θεσπρωτίας και των Ιωαννίνων σε τοπία ανυπέβλητης ομορφιάς, άχρονης, άσπιλης και παντοτινής. Ναι, ήταν μια

επιστροφή σε κάτι βαθύ και αρχέγονο. Και μαζί, εκτόξευση στο μέλλον. Το βλέπαμε ήδη να ακνοφαιίνεται και να δίνει ζωή, να φέρνει κόσμο, να παράγει πλούτο και να ποτίζει με υπερφάνεια. Περί αυτού πρόκειται.

Το τι, το πώς και το γιατί ξεδιπλώνονταν μέρα τη μέρα, μέσα από συζητήσεις και ζύμωση ιδεών. Το «Διάζωμα» πριν από έξι χρόνια έφερε στον δημόσιο διάλογο την ιδέα της ανάπτυξης μέσα από τη δημιουργία ενός δικτύου αρχαίων θεάτρων σε όλη τη χώρα. Ένα-ένα θα ξυπνούσε μέσα από ιδιωτικούς κουμπάρδες, ένα-ένα θα μάζευε γύρω του θετούς γονείς και ένα-ένα θα άφηνε σαν κορδέλα γνώσης όλη τη σωρευμένη πείρα των αφανών και άξιων αρχαιολόγων μας. Δεν το τόνισα όσο έπρεπε, αλλά είναι

Το «Διάζωμα» είναι κοινωνικό φαινόμενο. Είναι μια ατμομηχανή

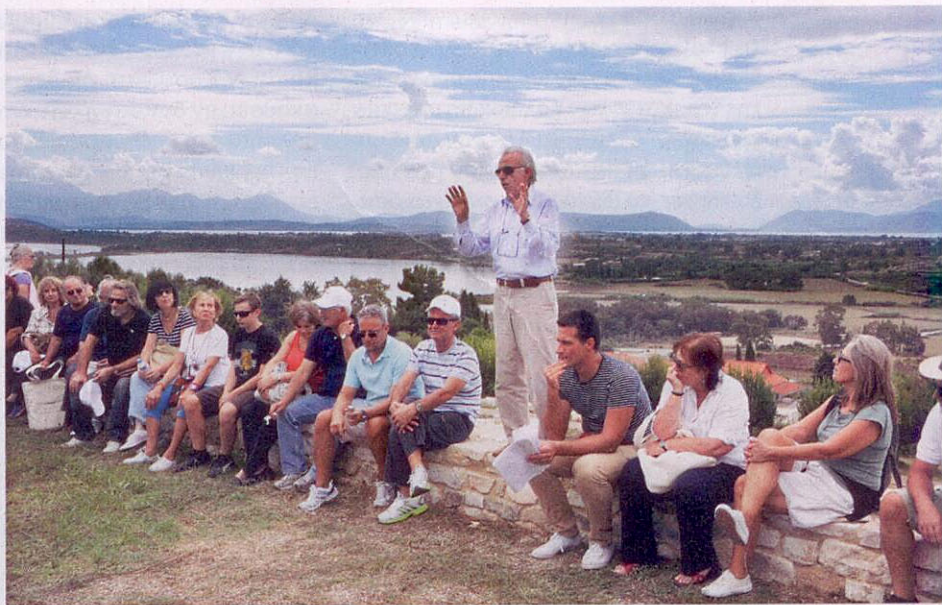

Στο Ωδείο της Νικόπολης, η αρχαιολόγος Εβη Τουλούπα εξιστορεί μνήμες. Κάτω, ο αρχαιολόγος Κωνσταντίνος Ζάχος στο μνημείο του Οκταβιανού Αυγούστου στη Νικόπολη.

βασικό. Το «Διάζωμα» προσπαθεί να επιτύχει μια μικρή επανάσταση. Να φέρει κοντά και να μονοιάσει τους αρχαιολόγους και την κοινωνία, να χτίσει μια νέα συνεννόηση, πείτε την εθνική. Είναι κοντά στο πνεύμα.

Ηπειρος: τόσο φτωχή, τόσο πλούσια

Η Ηπειρος. Τη νιώθεις σαν μια αρχαία μήτρα και χάνεσαι στις κοιλάδες της, στα ποτάμια, στις χαράδρες, στα υψίπεδα, σαν χαρτογράφος μνήμης. Αυτή η γη γίνεται τώρα ένα εργαστήριο ιδεών, είναι ήδη ξαπλωμένη σε τραπέζι ανατόμων, αφού αυτή, η Ηπειρος, «φτωχή» περιφέρεια της Ενωμένης Ευρώπης, μπορεί να σκώσει το βάρος ενός πιλοτικού προγράμματος για την ανάπτυξη. Το «Διάζωμα» έχει πείσει την Περιφέρεια Ηπείρου και τα συναρμόδια υπουργεία, έχει συ-

ιδεών με πολιορκητικό κριό τα αρχαία θέατρα σε όλη την Ελλάδα.

σπειρώσει εταιρείες, ιδιώτες και φίλους, και σχεδιάζει -χωρίς κρατικό χρήμα- το προϊόν της νέας Ελλάδας, που είναι ένα πακέτο πολιτισμού, τουρισμού, τοπικών παραγωγών, δικτύων και γνώσης. Ολα μαζί αρθρώνονται, εξακτινώνονται, δικαιώνονται και αλληλοτροφοδοτούνται μέσα από το πλέγμα των αρχαιολογικών χώρων και των αρχαίων θεάτρων.

Με το μυαλό συνεπαρμένο και λίγο ζαλισμένο από την προοπτική της αυτοψίας και του μοναδικού βιώματος της Ξενάγησης, φτάσαμε αρχικά στη Νικόπολη, κοντά στην Πρέβεζα. Αν κλείσω τα μάτια,

*Το «Διάζωμα» έχει
συσπειρώσει εταιρείες,
ιδιώτες και φίλους και
σχεδιάζει -χωρίς κρατικό
χρήμα- το προϊόν της νέας
Ελλάδας, που είναι ένα
πακέτο πολιτισμού,
τουρισμού και γνώσης.*

μου έρχεται στο νου το πράσινο της κλωροφύλλης, που καλύπτει τους αγρούς και τις πλαγιές, το υποκίτρινο, υπόλευκο των ρωμαϊκών λειψάνων και το θερμό χρώμα της τερακώτας των παλαιοχριστιανικών χρόνων. Ολα αυτά, μαζί με την αψιά μυρωδιά της φύσης που παντού μας ακολουθούσε, τα ίδια αρχαία φυτά, τις δάφνες και τα σκίνα, τη βαριά σκιά του πεύκου και του κυπαρισσιού. Στη Νικόπολη, αν είναι κανείς νεοφώτιστος, όπως ήμουν εγώ, λυγίζει από το βάρος της Ιστορίας. Περπατάς στους μαρμαροστρωμένους δρόμους της και η ματιά χάνεται στον ορίζοντα, χάνεται στο βάθος και είναι ακόμη «Νικόπολη». Ήταν μια ρωμαϊκή μεγαλούπολη. Τις τελευταίες δεκαετίες την κόβει, την τέμνει στη μέση ο δρόμος. Ξαφνιάζεσαι. Βλέπεις τους κλωρούς αγρούς της Νικόπολης, την πόλη που είναι στο φως, φαντάζεσαι την πόλη που κοιμάται από κάτω, και στην επιφάνεια η γκριζα άσφαλτος. Είναι από τα πρώτα, μεγάλα και δύσκολα θέματα στην ατζέντα.

Στη Νικόπολη, με το καλά συντηρημέ-

νο Ωδείο και το κατεστραμμένο Θέατρο (που όμως μπορεί να αναστηλωθεί), νιώθει κανείς τα σταυροδρόμια της ιστορίας του πολιτισμού. Η κραταιά Ρώμη. Αντώνιος και Κλεοπάτρα. Αύγουστος Οκταβιανός. Ένα «χρυσωρυχείο» για κάθε κοινωνία που «βλέπει και κυρίως «συναισθάνεται». Στο Μνημείο του Αυγούστου, όπου έχει δημιουργηθεί και ένας ιερός κήπος με τα ίδια αρχαία φυτά, ο αρχαιολόγος Κωνσταντίνος Ζάχος μάς παρασύρει σε ένα ταξίδι που μας έμεινε αξεχαστο. Δεν θα ξεχάσω τον καθηγητή να σκύβει σε ένα μαρμάρινο θραύσμα, με θέα το Ιόνιο και τη Λευκάδα, με τον αέρα μυρωμένο δάφνες, και να μας απαγγέλλει Καβάφη. Η Ελλάδα είναι βίωμα.

Σκέφτομαι την Ηπειρο και αυτήν τη διαδρομή σε δέκα χρόνια από τώρα. Τα θέατρα σε πλήρη ή μερική λειτουργία. Τοπικοί παραγωγοί να πωλούν τα προϊόντα τους και τα ξενοδοχεία να μη δίνουν χυμούς κονσέρβες και τυποποιημένες μαρμελάδες. Τις εθνικές οδούς χωρίς σκουπίδια (απογοητευτική από αυτή την άποψη η διαδρομή Φιλιππιάδας - Δωδώνης). Τα σχολεία συνδεδεμένα με αυτόν τον πλούτο. Τη νεολαία στα χωριά και στις πόλεις να νιώθει περήφανη. Αυτός ο τόπος «δίνει».

Από την ανεξερεύνητη Κασσώπη...

Το σκεφτόμουν έντονα όταν βρέθηκα στην Κασσώπη. Αν δεν την έχετε ακούσει, αν δεν την έχετε επισκεφτεί, βάλτε το στο πρόγραμμα. Είναι πλήρως επισκέψιμος και οργανωμένος χώρος και εκεί ξεναγηθήκαμε από την έφορο Χριστίνα Μερκούρη και τις αρχαιολόγους της περιοχής. Απέναντι από το Μνημείο του Ζαλόγγου, αυτό το γλυπτό του Γιώργου Ζογγολόπουλου, που κρυσίζει στη δύση του ηλίου από μακριά, η Αρχαία Κασσώπη αναδύεται σαν αετοφωλιά σε μια κορφή που προσεγγίζεις ανηφορίζοντας πυκνό δάσος πεύκων.

Όταν φτάσεις ψηλά και πατήσεις το χώμα αυτής της ελληνιστικής πολιτείας με το ιδιότυπο σύστημα δημοκρατίας, αφήνεσαι στη θέα μιας μορφιάς που σου δίνεται με τη μεγαλύτερη απλότητα του κόσμου. Χάνεται το βλέμμα στον Αμβρακικό κόλπο και στο Ιόνιο πέλαγος, με τις ακτογραμμές και τη Λευκάδα σαν μισοβυθισμένα βοοειδή της αρχαιότητας να

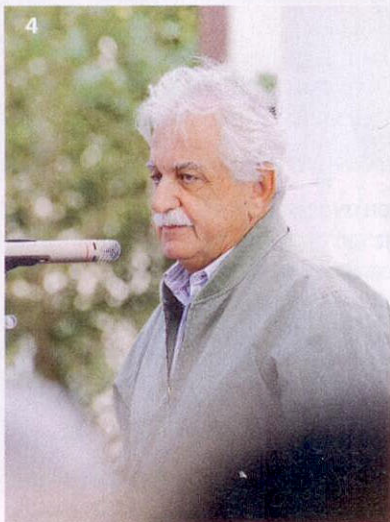
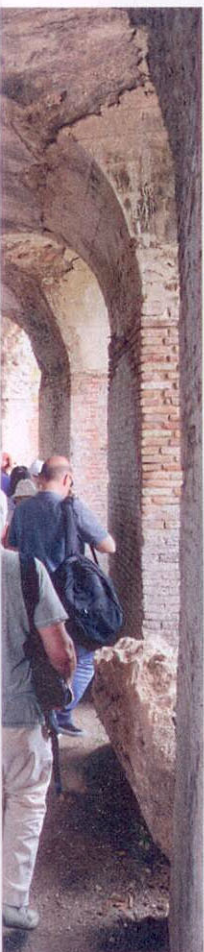
προβάλλουν στο ασπμογάλαζο νερό... Όταν έχει καθαρή ατμόσφαιρα, βλέπεις πέρα έως τις ακτές της Πελοποννήσου, μας είπαν. Το θέατρο, σε κακή κατάσταση, μπορεί και αυτό να αναστηλωθεί. Ο αέρας μυρίζει λιόδεντρα και η γη βγάζει κοκκινόχωμα.

Στα Γίτανα, πέρα από τον ποταμό Καλαμά, κοντά στα σύνορα με την Αλβανία, μια άλλη ελληνιστική πολιτεία, κατεστραμμένη και αυτή από τους Ρωμαίους, το θέατρο είναι σε καλύτερη κατάσταση, μέσα σε πλατάνια. Η ατμόσφαιρα που δημιουργούν το ποτάμι, ο ήχος του νερού, η βλάστηση φέρνει στο νου αυτό που μπορεί να συμβεί στο μέλλον στον ίδιο αυτόν τόπο. Στην ιστορία του μας ξενάγησε ο αρχαιολόγος Γιώργος Ρήγιнос και μας έκανε να νιώσουμε τον ιδιότυπο πολιτισμό των Θεσπρωτών. Σκεφτόμουν και την Κασώπη όσο ήμουν στα Γίτανα, προσπαθούσα να ανασυνθέσω στο μυαλό μου αυτό το δίκτυο αρχαίων πόλεων και θεάτρων μέσα από μια φύση συναρπαστική, καταλυτική, μυθώδη και αρχέγονη.

...στη Δωδώνη του μύθου

Τίποτε όμως δεν με είχε προετοιμάσει για το δέος της Δωδώνης. Είναι το φως που, ακόμη και όταν πέσει, φέγγει η γη και ασπμίζει το θέατρο, τεράστιο σαν αχιβάδα. Στη Δωδώνη ακούσαμε τον αρχαιολόγο Κώστα Σουέρεφ και τον αρχιτέκτονα Γιώργο Σμύρη. Δύσκολο να μεταγγισθεί η αίσθηση αυτού του ακανού χώρου, τόσο κοντά στα Γιάννενα, που ακόμη και σιωπηλός αντηχεί. Ήταν στιγμές που ήθελα να απομονωθώ ψυχικά για να συναισθανθώ το βάρος και τη σπουδαιότητα της στιγμής. Ήταν κάτι μαγικό, όταν μετά τις ξεναγήσεις το «Διάζωμα» μας πρόσφερε συναυλίες κλασικής μουσικής στην πανσέληνο.

Καθόμασταν σε καρέκλες μπροστά σε αυτοσχέδια σκηνή, η φθινοπωρινή ψύχρα της Ηπείρου να περονιάζει και να νιώθουμε τη μουσική από το κοινιτέτο ξύλινων πνευστών «Αίολος» να μας ταξιδεύει. Σκεφτόμουν: Αυτό που έζησα τέσσερις μέρες, σαν μύηση στην Ηπειρο, δεν είναι προνόμιο. Δεν είναι ρομαντικό όνειρο. Μπορεί να είναι αλήθεια. Και να είναι ένας δρόμος για την Ελλάδα του αύριο. Ολοι όσοι μοιραστήκαμε αυτή την εμπειρία το νιώσαμε. Και το πιστέψαμε. •

Από το άλμπουμ του οδοιπορικού
1. Το θέατρο της Αρχαίας Κασώπης.
2. Εξερευνώντας την αρχιτεκτονική του Ωδείου της Νικόπολης.
3. Το κοινιτέτο ξύλινων πνευστών «Αίολος» έδωσε συναυλίες στους αρχαιολογικούς χώρους.
4. Ο Σταύρος Μπένος, ιδρυτής του «Διαζώματος».